

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 9.16 מדיניות ענישה בעבירות נשק ומטעני חבלה
	ג' אב תשע"ו, 7 אוגוסט 2016

9.16 - מדיניות ענישה בעבירות נשק ומטעני חבלה

מטרתה של הנחייה זו היא להתוות את מדיניות הענישה של התביעה הכללית בעבירות נשק.

כללי:

1. עבירות הנשק כרוכות מעצם מהותן בחומרה יתרה הנובעת מהסיכון הרב הטמון בשימוש בנשק לפגיעה בגוף ובנפש. החומרה שבעבירות הנשק נובעת בראש ובראשונה מהחשש לשימוש זדוני בו כדי לפגוע באחרים, אך גם בשל החשש לתאונות העלולות להיגרם בידי המחזיק בנשק או בידי אחר, לרבות קטינים. עמד על כך בית המשפט העליון בקובעו:

“עבירות בנשק חומרתן מכופלת, הן בעצם המעבר על החוק והן ובמוטעם במאטריה הספציפית; נשק שאינו כדון, קרי - ברישיון כדבעי, מועד לפורענות. זכורה האמירה, אם ראית במחזה תיאטרון אקדח במערכה הראשונה, סופו שיירה במערכה השנייה או השלישית. הימצאו של נשק בידיים לא נכונות, עלול להביא בסופו של יום אף לקיפוד חיי אדם...”¹

2. לעתים העונשים המוטלים כיום בבתי המשפט בעבירות הנשק אינם נותנים מענה הולם די הצורך לחומרתן היתרה, הסיכון הרב הנשקף מהן והאינטרס הציבורי המובהק במיגורן².

3. כיוון שכך, התביעה רואה חשיבות בהעלאת רמת הענישה הנוהגת בעבירות אלו. לפיכך, תפרט הנחייה זאת מתחמי ענישה שנגזרו מפסיקת בית המשפט העליון, על הצד המחמיר, ובהתאם להם תטען התביעה.

¹ ע"פ 6371/11 מדינת ישראל נ' אנס הייבי ואח', פסקה כג' (פורסם בנבו, 18.12.11)
² ראה דברים ברוח זו: ע"פ 2251/11 ג'מאל נפאע נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (פורסם בנבו, 4.12.11)

4. סעיף 144 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977 (להלן : החוק) שכותרתו "עבירות בנשק" קובע, בין היתר :

144. (א) הרוכש או המחזיק נשק בלא רשות על פי דין להחזקתו, דינו - מאסר שבע שנים. אולם אם היה הנשק חלק, אבזר או תחמושת כאמור בסעיף קטן (ג)(1) או (2), דינו - מאסר שלוש שנים.

(ב) הנושא או מוביל נשק בלא רשות על פי דין לנשיאתו או להובלתו, דינו - מאסר עשר שנים. אולם אם היה הנשק חלק, אבזר או תחמושת כאמור בסעיף קטן (ג)(1) או (2), דינו - מאסר שלוש שנים.

(ב1) סעיפים קטנים (א) ו-(ב) לא יחולו על מי שעבר את העבירות בשל כך בלבד שלא שילם את האגרה לחידוש רשיונו או שלא חודשה תעודת הרשאתו אף שלא היתה מניעה לחידושה, הכל בהתאם לחוק כלי היריה, תש"ט-1949, או התקנות על פיו.

(ב2) המייצר, מייבא או מייצא נשק או הסוחר בו או עושה בו כל עסקה אחרת שיש עמה מסירת החזקה בנשק לזולתו בין בתמורה ובין שלא בתמורה, בלא רשות על פי דין לעשות פעולה כאמור, דינו - מאסר חמש עשרה שנים.

(ב3) הרשאי על פי דין למכור או למסור נשק והוא מוכרו או מוסרו לאדם שאינו רשאי על פי דין להחזיק בו, דינו - מאסר חמש עשרה שנים; סבר המוכר או המוסר, כתוצאה מבדיקה רשלנית, שהוא מוכר או מוסר נשק למי שרשאי על פי דין להחזיק בו - דינו מאסר שלוש שנים.

(ג) בסעיף זה, "נשק" -

(1) כלי שסוגל לירות כדור, קלע, פגז, פצצה או כיוצא באלה, שבכוחם להמית אדם, וכולל חלק, אבזר ותחמושת של כלי כזה;

(2) כלי שסוגל לפלוט חומר הנועד להזיק לאדם, לרבות חלק, אבזר ותחמושת לכלי כאמור ולרבות מכל המכיל או שסוגל להכיל חומר כאמור ולמעט מכל גז מדמיע כהגדרתו בחוק כלי היריה, תש"ט-1949;

(3) תחמושת, פצצה, רימון או כל חפץ נפיץ אחר שבכוחם להמית אדם או להזיק לו, לרבות חלק של אחד מאלה.

(ג1) לענין סעיף זה -

(1) אחת היא אם בעת שנעברה העבירה היה הנשק תקין לשימוש או לא;

(2) הטוען לרשות על פי דין - עליו הראיה.

(ד) מקום שנמצא בו נשק, רואים את מחזיק המקום כמחזיק הנשק כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר.

...

סעיף 3 לחוק מאבק בארגוני פשיעה, תשס"ג – 2003 שכותרתו "עבירה במסגרת ארגון פשיעה – נסיבה מחמירה" קובע:

העובר עבירה במסגרת פעילות של ארגון פשיעה, למעט עבירה לפי חוק זה או עבירה שהעונש הקבוע לה הוא מאסר עולם חובה, דינו – כפל העונש הקבוע לעבירה, אך לא יותר ממאסר עשרים וחמש שנים.

5. בחודש נובמבר 2016 יכנס לתוקפו חוק המאבק בטרור, שאושר בכנסת בחודש יוני 2016. סעיף 30 לחוק זה קובע:

פעולה או עסקה בנשק, בחומר מזיק או במיתקן רגיש למטרות טרור:
30 (א) המחזיק, רוכש, מוכר, מייצר, מתקן, מייבא, מייצא, מוביל, מתווך, מפיץ או עושה עסקה אחרת בנשק, במטרה לקדם פעילות של ארגון טרור או ביצוע מעשה טרור או לסייע לפעילות או ביצוע כאמור, והכול בין בתמורה ובין שלא בתמורה, דינו – מאסר 20 שנים או קנס פי עשרה מהקנס הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין.

(ב) עשה אדם פעולה או עסקה כאמור בסעיף קטן (א) בנשק כימי, ביולוגי או רדיואקטיבי או בחומר מזיק או במיתקן רגיש, דינו – מאסר 25 שנים או קנס פי עשרים מהקנס הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין.

(ג) נעשתה פעולה או עסקה כאמור בסעיף קטן (א) כשהצד האחר לפעולה או לעסקה כאמור הוא ארגון טרור או חבר בארגון טרור, חזקה כי הפעולה או העסקה נעשתה למטרה כאמור בסעיף קטן (א), אלא אם כן הוכח אחרת.

(ד) אין נפקא מינה אם הפעולה או העסקה כוונה לביצוע מעשה טרור מסוים או בלתי מסוים.

התוויית מדיניות התביעה

6. כידוע, תיתכן שונות ניכרת בין עבירות נשק שונות, בהתאם לסוג הנשק, טיבו, תכלית החזקתו, השימוש שנעשה בו, מאפייני הנאשם וכדומה.

7. עם זאת, עמדת התביעה היא כי נקודת המוצא העונשית בגין עבירת נשק, צריכה לכלול דרישה לרכיב עונשי של מאסר בפועל לתקופה ממשית. זאת, אפילו אם מדובר בעבירה ראשונה³, והכל למעט במקרים חריגים שיפורטו בהמשך.

8. בהתאם לאמור, ולהוציא נסיבות חריגות, נקודת המוצא העונשית של התביעה ביחס לעבירות אלו תכלול דרישה לרכיב של מאסר בפועל (שמשכו יקבע, כמפורט להלן, בפרק העוסק ב"מתחמי המוצא").

מדיניות ענישה על פי סוגי כלי נשק:

9. חומרת העבירה תסווג לעניין שיקולי הענישה בהתאם למדרג החומרה, **מהקל אל הכבד**, כפי שיפורט להלן:

(1) תחמושת ללא נשק נלווה – כדוגמת כדורי אקדח;

(2) בקבוק תבערה;

(3) אקדח;

(4) רובה או תת מקלע;

(5) "מטען חבלה" – חומר נפץ תקני או מאולתר, שאליו נלווה מנגנון הפעלה שמסוגל להביא את חומר הנפץ לפיצוץ לרבות רימון רסס⁴.

לגבי כלי נשק שלא פורטו בסעיף זה, יוכרע כל מקרה על פי נסיבותיו.

"מתחם המוצא":

10. "מתחם מוצא" הוא מונח שאינו מופיע בחוק העונשין. מטרת מונח זה בהנחיה היא להתוות את שיקול הדעת של התביעה בקביעת עמדתה העונשית. מתחם זה, על פי מהותו, אינו מכיל התייחסות פרטנית לכלל המאפיינים והנסיבות הייחודיות לכל עבירה פרטנית ומשקף את המקרה הגנרי הפשוט של ביצוע העבירה, שלא בנסיבותיה החמורות יותר.

³ ראה ע"פ 1505/14 **אחמד לידאוי נ' מדינת ישראל**, פסקה 10 (פורסם בנבו, 4.11.14): "בית משפט זה עמד לא פעם על חומרתן של עבירות הנשק בכלל ועל עבירת החזקת נשק בפרט. מדיניות הענישה היא של הטלת עונשי מאסר לריצוי בפועל גם על מי שזו עבירתו הראשונה".

⁴ ראה לעניין זה ע"פ 3491/13 **טוויק נ' מדינת ישראל**, פסקה 7 (פורסם בנבו, 15.11.13): "אין צורך להכביר מילים על המסוכנות הרבה של חומרי נפץ ומטעני חבלה. סכנת נפשות, פשוטו כמשמעו. שומה למגר תופעה של סחר, נשיאה והובלה של נשק. אין ניתן להתפשר, ולא לנהוג בסובלנות. רחמנות יתרה על המערער ועל אחרים שכמותו, כמוה כהתאכזרות אל הציבור הרחב. מדובר בחיי אדם".

11. "מתחם המוצא" יהווה את המסגרת שעל פיה יש לגזור את "מתחם העונש ההולם"⁵ כהוראת חוק העונשין בעניין הבניית ענישה. ככלל, קיומן של נסיבות מחמירות, אשר תפורטנה גם הן בהמשך, יצדיק החמרה במתחם העונש ההולם.

12. מתחמי המוצא כפי שיפורטו להלן מתייחסים לעבירה בודדת שעניינה בכלי נשק / מטען חומר נפץ בודד. הורשע אדם בריבוי עבירות או בעבירה אחת המתייחסת למספר כלי נשק / חומרי נפץ, תקבע עמדת התביעה בהתאם לסעיף 40יג לחוק.

13. מתחמי המוצא המפורטים להלן לא יחולו על קטינים.

14. מתחמי המוצא יחולו גם בהסדרי טיעון.

15. באישור פרקליט מחוז או משנהו, בשל נסיבות חריגות, ניתן לחרוג ממתחמי המוצא.

"מתחם המוצא" להחזקת נשק:

16. להלן יובא "מתחם המוצא" לתקופות המאסר בגין עבירות החזקה של נשק (בנוסף להטלת קנס וחילוט).

(1) החזקת תחמושת: 6 חודשי מאסר בעבודות שירות עד 6 חודשי מאסר בפועל (מובן שכשמדובר בתחמושת בכמות גדולה יהיה מקום לחרוג לחומרה ממתחם זה – ולהפך);

(2) החזקת "בקבוק תבערה": 6-18 חודשי מאסר בפועל;

(3) החזקת אקדח: 1-3 שנות מאסר בפועל;

(4) החזקת רובה או תת מקלע: 2-4 שנות מאסר בפועל;

(5) החזקת מטען חבלה⁶: 3-7 שנות מאסר.

⁵ סעיף 40 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977

⁶ ראה לעניין זה, ע"פ 3491/13 טוויק נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 15.11.13). מנתוני משטרת ישראל עולה כי בשנת 2013 אירעו בישראל 563 אירועים של פיגועי חבלה פליליים.

הפרקליטות רואה חומרה יתרה בעבירות הנוגעות למטעני חבלה. ייצורו של מטען חבלה, החזקתו, הובלתו, העברתו לאחר (בתמורה או שלא בתמורה) וכל עשייה אחרת בו, אינם מתיישבים, אלא עם מטרה אחת ויחידה והיא שימוש "התקפי" במטען. זאת, כדי לפגוע באמצעותו פגיעה אנושה באחר או לכל הפחות כדי לפגוע ברכושו על מנת לאיים עליו, תוך סיכון לעתים של חפים מפשע. השימוש הכמעט בלעדי במטען הוא ככלי התקפה מסוכן, ומכאן החומרה היתרה שבה יש לראות עבירות אלה.

"מתחם המוצא" לנשיאת נשק :

17. על פי רוב, החזקת נשק כרוכה מאליה באפשרות מסתברת לנשיאתו בעבר או בעתיד. עם זאת, כעולה מהוראות החוק, הרשעתו של אדם בנשיאת נשק חמורה מאשר עצם החזקתו. לפיכך, בקביעת מתחם העונש ההולם יש לתת משקל משמעותי לעובדת נשיאתו של הנשק, להבדיל מהחזקתו בלבד.

18. להלן יובא "מתחם המוצא" לתקופות המאסר בגין עבירות נשיאה של נשק (בנוסף להטלת קנס וחילוט):

(1) נשיאת תחמושת: 6 חודשי מאסר בעבודות שירות עד 8 חודשי מאסר בפועל (מובן שכשמדובר בתחמושת בכמות גדולה יהיה מקום לחרוג לחומרה ממתחם זה – ולהפך);

(2) נשיאת "בקבוק תבערה": 7-21 חודשי מאסר בפועל;

(3) נשיאת אקדח: 4-1.5 שנות מאסר בפועל;

(4) נשיאת רובה או תת מקלע: 5-2.5 שנות מאסר בפועל;

(5) נשיאת מטען חבלה: 5-8.5 שנות מאסר.

"מתחם המוצא" לסחר בנשק :

19. עבירות הסחר מצויות במדרג החומרה הגבוה ביותר מכלל עבירות הנשק (כשלא נעשה בהם שימוש). במקרים רבים הסוחר מוכר לכל המרבה במחיר, כשהוא נעדר כל שליטה על השימוש הנעשה בנשק לאחר מכירתו. כל אלו, מחייבים עמדה עונשית ברף גבוה ומותאם⁷.

20. להלן יובא "מתחם המוצא" לתקופות המאסר בגין עבירות של סחר בנשק (בנוסף להטלת קנס וחילוט):

(1) סחר בתחמושת: 6 חודשי מאסר בעבודות שירות עד 12 חודשי מאסר בפועל (מובן שכשמדובר בתחמושת בכמות גדולה יהיה מקום לחרוג לחומרה ממתחם זה – ולהפך);

(2) סחר ב"בקבוק תבערה": 10-30 חודשי מאסר בפועל;

(3) סחר באקדח: 2-6 שנות מאסר בפועל;

(4) סחר ברובה או תת מקלע: 3-7 שנות מאסר בפועל;

(5) סחר במטען חבלה: 5-11 שנות מאסר.

"מתחם העונש ההולם"

21. מתחם העונש ההולם שיידרש בתיק מסוים ייגזר ממתחמי המוצא שפורטו לעיל אך הוא יכול להיות גם חמור יותר מ"מתחמי המוצא" שפורטו, על פי הקריטריונים הבאים:

(א) **מאפייני הנשק** – ככל שעל פי טיבו ומאפייניו, הנשק מהווה אמצעי שפגיעתו הפוטנציאלית רבה יותר, יידרש "מתחם עונש הולם" חמור יותר;

(ב) **ריבוי כלי נשק** – ככל שהרשתו של אדם מתייחסת למספר כלי נשק, יידרש "מתחם עונש הולם" חמור יותר;

(ג) **היות הנשק טעון**, מהווה אף הוא נסיבה לחומרה;

⁷ ראה ע"פ 6371/11 מדינת ישראל נ' אנס הייבי ואח', פסקה כג' (פורסם בנוב, 18.12.11): "סחר בלתי חוקי בנשק סולל את הדרך לפעילות אלימה ובלתי חוקית, והדבר חמור שבעתיים במציאות הישראלית בה קיים חשש תמיד כי נשק המוחזק באופן בלתי חוקי יתגלגל לא רק לידיים עברייניות, עניין חמור לעצמו, כי אם לידיהם של אלה המבקשים להוציא אל הפועל פעילות חבלנית עוינת... על כן, כל מי שהופך עצמו לחוליה במנגנון זה של סחר בלתי חוקי בנשק, מוחזק כמי שמבין ויודע אל נכון מה עלולות להיות התוצאות הנובעות ממעשיו ומהן הסכנות הנשקפות ממעשים אלה לחברה כולה"; וראו גם האסמכתאות שם. דברים אלה, שאנו מצטרפים אליהם, ודומיהם שנכתבו לאורך השנים, משקפים את מדיניות הענישה המבקשת להחמיר עם העבריינים כדי להגן על הציבור באמצעות הרתעה וגמול, ולתרום את חלקם של בתי המשפט במאבק בכך"

(ד) **מיקום** – המיקום שבו הוחזק / נישא הנשק הינו בעל משמעות רבה לעניין זיהוי תכלית ההחזקה / הנשיאה ומידת הסיכון הכרוכה בה. ככל שהנשק הוחזק / נישא במקום בו האפשרות של עשיית שימוש בו, בכוונת מכוון או בשוגג, על ידי האדם המחזיק או על ידי אחר, גדולה יותר, כך יהווה הדבר נסיבה משמעותית להחמרה בעונש;

(ה) החזקה או נשיאה של נשק על רקע **סכסוך פעיל** או על רקע של **תכנית ספציפית לשימוש תוקפני בנשק**, מהווה אף היא נסיבה לחומרה.

שיקולי ענישה נוספים :

22. התקיימו הנסיבות הבאות, יהווה הדבר שיקול להחמרה בקביעת מתחם העונש ההולם :

(1) העבירה בוצעה מתוך מניע אידיאולוגי או בקשר עם פעילות טרור או עבירת בטחון. הערה: עם כניסתו לתוקף של חוק המאבק בטרור בחודש נובמבר 2016 (ראה סעיף 5 לעיל), יקבע מתחם העונש ההולם לגבי עבירות נשק שחוק המאבק בטרור יחול עליהן **תוך החמרה מהותית** ביחס למתחמים המפורטים בהנחיה זו, ובהתאמה לעונשים שנקבעו בסעיף 30 לחוק.

(2) העבירה נעשתה על מנת לפגוע בעובד ציבור בקשר עם תפקידו;

(3) העבירה נעשתה על מנת לפגוע בבן זוג, בן משפחה, קטין או חסר ישע, או זקן כהגדרתו בסעיף 1368 לחוק.

(4) העבירה נעברה על ידי שוטר או חייל או בעל היתר / נגישות לשאת נשק מתוקף תפקידו, תוך ניצול תפקידו לביצוע העבירה;

(5) העבירה נעברה במסגרת פעילות של ארגון פשיעה, לפי סעיף 3 לחוק המאבק בארגוני פשיעה.

23. להלן יפורטו נסיבות מקלות שיצדיקו ככלל חריגה לקולה בקביעת מתחם העונש ההולם :

(1) אם נמצא כי הנשק הוחזק למטרת אספנות וכדומה בלבד, בנסיבות שאינן קשורות לפעילות עבריינית קיימת או צפויה, יהווה הדבר נסיבה מקלה. אי תקינותו של הנשק ומשך החזקה ארוך במיוחד ללא שימוש, עשויים לשמש אינדיקציה לקביעת ממצא כאמור.

(2) אם נותרה בידי של המחזיק תחמושת בכמות מעטה בלבד, לאחר שהחזיק בה באופן כשר לאחר שירות מילואים או בנסיבות אחרות שאינן קשורות לפעילות עבריינית קיימת או צפויה, יהווה הדבר נסיבה מקלה.

(3) בנסיבות חריגות כאמור, ניתן לשקול עמדה עונשית של מאסר על תנאי, בכפוף לאישור של פרקליט המחוז או משנהו.

24. יובהר כי ככלל, טענה להחזקת נשק לשם הגנה עצמית לא תשמש, לכשעצמה, הצדקה לחריגה לקולה ממתחם המוצא. ואולם, במקרה שבו קיימת תשתית ראייתית לכך שהנשק אכן הוחזק לשם הגנה עצמית בלבד, נוכח איום על המחזיק, ושלא על רקע "סכסוך עברייני", הרי שאף שאין בכך כמובן כדי להצדיק את ביצוע העבירה, עדיין יכול שיקול זה להצדיק חריגה לקולא מהמתחם.

הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה:

25. הנחיה זו תיושם בהתאם להוראת סימן א'1 של חוק העונשין, התשל"ז - 1977 – העוסק בהבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה.